

בלבבי משכן אבנה

לאנשים שרוצים להתקדם בחיים

רגשו הכל להשקיתו ולגעור בו. אבל הרב נשא את ידו להסותם. פנה אל האישי ואמר: "לא דברה תורה במתים, ורשעים בחייהם קרויים מתים. אסביר את דברי. בכל יהודי מסתתר ניצוץ קדוש, ובכח הדרשה לעוררו ולהפיחו ללהבה. אבל מי שהניצוץ כבה בו, לא יעזור לו מאומה. ועתה, הסכת ושמע **מעשה שהיה**."

שלוחא דרבנן מארץ ישראל הגיע בנדודיו לכפר נדח להתאכסן בבית אחד התושבים, צורף ברזל ונחושת. בבוקר ראה השליח כיצד מנסה הצורף להדליק אש בתנור ולנפוח בה להבה. נושף בפיו ובשפתיו, ומניף עליה בסודר.

נכמרו רחמי השליח ושאל: "מדוע לא תפח רוח במפוח?" מפוח? הצורף לא שמע עליו מעודו. הבטיחו השליח כי ישיג לו מכשר פלאים, הנופח רוח רב במאמץ מועט. ואכן, כשהמשיך במסעו, קנה מפוח בעיר הגדולה, ומצא שליח שיוליכו אל הצורף בכפר.

עברו שנים, והשליח מארץ ישראל הגיע שוב לאותו כפר. שוב התאכסן בבית הצורף, ושוב ראהו עמל בפרך, נופח בפיו ומניף בסודר, מכלה כח ומבלה זמן. תמה: "מדוע לא תשתמש במפוח?" ענה הצורף: "כי כלי הבל הוא, מעשה תעתועים בלא הועיל."

השתאה השליח, והצורף סיפר כיצד שמח על המפוח, וכיצד נטלו לידיו למחרת עם שחר, עמל בו שעות ארוכות, ולשוא. האש לא התקלחה. הפחמים נותרו כבויים. "נותרו כבויים? כלום לא הדלקת אותם?" תמה השליח. "ודאי שלא", השיב הצורף, "הלא זוהי משימתו של המפוח!"

ספק השליח כפיו וקרא: "אם כך, ודאי לא הועלת מאומה! המפוח יפיח להבה, אם אתה תצית את הזיק הראשוני. אם תדליק ניצוץ אש, יבעירו המפוח בלא עמל וטורח, אבל אם תעמול על גחלים כבויים - לשוא תהיה טרחתך!"

והנמשל: הדרשן יעורר את השומעים לתשובה, אך זאת בתנאי שעוד בעור בלבם זיק של יהדות, מאיר ניצוץ של קדושה. אבל מי שנשמתו כבויה, לא יועיל לו מפוח הדרשה!

זהו שנאמר: "הנה אנכי בראתי חרש נופח באש פחם ומוציא כלי למעשהו" (ישעיה נד, טז). כלומר, אם בוערת אש ב"פחם", יוכל הרב להיות כחרש המוציא דבריו כלי מוכשר למעשהו. אבל פחמים כבויים, אין להם תקנה בעמל המפוח...

ברכת שבת שלום, העורך

סיפור ולקחו

שבת הגדול

בטעם מה ששבת זו נקראת שבת הגדול, כתב רבינו יוסף בכור שור (דברים י' י), כי בשבת זו היו גוררין את תועבת מצרים לשחוט לעיניהם ולא אמרו דבר, ולכן נקרא "שבת - הגדול" מפני אותו נס.

ישנה דעה אחרת בדברי רבותינו ז"ל, והוא בדעת זקנים מבעלי התוספות (שמות יב ג): "וכשראו המצרים כשלוקחין הפסחים לשחוט נתקבצו עליהם להרגו כי יראתן של מצרים היו בהמות ועשה להם הקדוש ברוך הוא נס וניצולו ולכן קרוי שבת הגדול מפני גודל הנס. ולא נתפרט היאך נתגלגל הנס. אך בפירוש הריב"א (שמות יב כט) הרחיב לפרש וזה לשונו: "קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס כדאיתא במדרש כשלקחו פסחיהם באותה שבת באו בכורות לישראל ושאלום למה היו עושים כן אמרו להם זבח פסח הוא לשם שיהרוג בכורי מצרים הלכו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו ועשו בכורות עמהם מלחמה והרגו מהם הרבה וזהו מה שכתוב: למכה מצרים בכוריהם". והוא מדרש זה בתוס' (שבת פז:).

אותה שבת בה עם ישראל פעלו באומץ ולא פחדו מן המצרים, ונקראת לדורות "שבת הגדול". ולפיכך נשתלשל מכח זה גם דרשת שבת הגדול בו הרב אזור אומץ, ומנחה את קהל עדתו את המעשה אשר יעשו, ומרחיב הדבור בתוכחות מוסר להוכיח את העם ולהזהירם גם על ביעור השאור שבעיסה במעשים הרעים, ומחמצת הדעות המשובשות, ונפיתת המדות המקולקלות ולהחזירם למוטב, כלשון הגאון יעב"ץ בסידורו.

הרב "בני דוד" זצ"ל מג'רא הביא בספרו **מעשה שהיה** ותוכו רצוף משל נוקב: מעשה ברב קדוש, שהיה רגיל לשאת את דברותיו, להדריך את העם בדרך ישרה. פעם אמר בתוך דבריו, שאפילו הפחות שבישראל שב בתשובה בעת הדרשה. ואף שעיינינו הוראות, שיש משומעי הדרשה אשר ממשכים בדרכם הרעה, הרי זה משום שיצרם שב וגובר עליהם. אבל בשעת הדרשה מהרהרים השומעים כולם בתשובה, למגדול ועד קטן.

לפתע נשמע קולו של חצוף עז פנים וכן בליעל, שקרא בקול גדול: "אין זה נכון! הנה אני שמעתי כמה וכמה דרשות, ומעיד אני שלא עלה בי הרהור תשובה, ולא נצנץ בי ניצוץ חרטה!"

נושאים בפרשה

צו - עולה

קרבת עולה נקרא כן על שם עלייתו, שעולה כליל. והנה בכל דבר בבריאה שיש בו דבר והיפוכו, "זה לעומת זה עשה האלקים", "טוב לעומת רע", כן בעליה יש עליה של קלקול ויש עליה של תיקון.

והנה פעם ראשונה שמצינו בתורה לשון עליה - על, (בראשית א, ב) דכתיב 'והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, ורוח אלקים מרחפת על פני המים'. מצינו בכתוב זה ב' פעמים "על", א. חשך על פני תהום, שורש דקלקול, "חשך". ב. רוח אלקים מרחפת על פני המים, שורש דתיקון, "רוח אלקים". ולפיכך כל העליות דקלקול עולים "לחשך", וכל העליות דתיקון עולים אל ה"רוח אלקים", בבחינת "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה".

ויתר על כן, מתחלה העל והתחת היו מצורפים זה לזה, ולכן העליה היתה במהותה קרובה, אולם ביום שני של מעשה בראשית נשתנה הדבר כמו שכתוב (שם א, ז) "ויעש אלקים את הרקיע, ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע, ובין המים שמעל הרקיע ויהי כן". כאן הושרש הבדלה בין "תחת לרקיע", לבין "מעל הרקיע". והושרש הבדלה בין

(המשך בעמוד ה')

יציאה לפי ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ארד
8.09	7.29	6.26	ארד
8.09	7.29	6.16	ירושלים
8.08	7.29	6.26	צפת
8.07	7.31	6.33	תל אביב
8.21	7.45	6.38	LA
8.24	7.53	6.51	NYC
7.40	6.59	5.58	PANAMA
7.29	6.47	5.48	SAO PAOLO
8.12	7.36	6.31	BEUNOS AIRES

נא לשמור על קדושת הגליון

מן הנלמד בכולל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי בענין 'חזקת שור המועד' ובענין יעודי תורא או יעודי גברא

ולפ"ז נראה דלא דמי כלל ענין חזקת שור המועד לחזקות שבכל הש"ס, דבכל חזקה אנו באים לה' חזיק הדבר בדבר חדש, וכגון בקטלנית אנו באים להחזיק האשה שהיא ממיטה את בעליה, ע"י שאירע הדבר כמה פעמים, וכן במתו אחיו מחמת מילה, אנו באים להחזיק שתינוקות אלו עלולים למות מחמת המילה. משא"כ בשור המועד לפי מה שנתבאר, אין ההגדרה שאנו באים להחזיק ששור זה הוא מועד ועלול לנגיחות, אלא הגדרת הדבר היא, דכל שור הוא בחזקת בן תרבות, וע"י שנגח ג' פעמים אנו מוציאים אותו מחזקת תרבותו, וע"י נין החזקה הוא להפקיע את עצם מהותו שהוא בן תרבות.

וא"כ י"ל דסוג חזקה זו של שור המועד אינו ענין כלל לפלוגתא דרבי ורשב"ג, וכל מה שנחלקו אם החזקה נקבעת בב' או בג' פעמים, היינו באופן שבאים להחזיק את הדבר במציאות חדשה, אבל בשור המועד שאנו באים להפקיע ממנו שם בן תרבות, י"ל דאף רבי מודה דלא הוי חזקה אלא בשלוש פעמים.

וא"כ אולי זה כוונת התוס' במה שכתבו דבשור המועד גלי קרא דבעינן ג' נגיחות, והיינו דאין זה גזה"כ בעלמא, דאף שבכל מקום לרבי בב' פעמים הוי חזקה, הכא בעינן ג' פעמים, אלא יסוד הגזה"כ הוא, דחזקת שור המועד היא חזקה שונה לגמרי, דמוציאים את השור מהיותו בן תרבות, ולכן כאן בעינן ג' נגיחות אף לרבי. וא"ש גם דלא יליף רבי מקרא דהכא לכל התורה כולה, דהרי כאן הוי גדר שונה לגמרי מכל שאר דיני חזקות וכמו שנתבאר.

נמצינו למדים, שבעה מהלכים בביאור כוונת דברי התוס', ומקצת הנפק"מ שיש ביניהם.

בסייעתא דשמיא נתחיל סוגיית - יעודי תורא או יעודי גברא

בגמ' דף כ"ד. איבעיא להו שלשה ימים דקת' ניי, ליעודי תורא או ליעודי גברא. למאי נפק"מ, דאתו תלתא כיתי סהדי בחד יומא, אי אמרת ליעודי תורא, מייעד, ואי אמרת ליעודי גברא, לא מייעד, מימר אמר השתא הוא דקמסהדו בי.

כלומר, בדברי ר' יהודה במשנה נתבאר, שבשביל ליעוד את השור צריך שיגח שלשה ימים, ועל זה מסתפקת הגמ', האם דין זה שצריך שלשה ימים

אך נראה דיש לומר דרך שלישית, דמכיון דשור תם הוא שור שבדרך כלל יש לו בעלים והם מג' דלים אותו בביתם, [וכל פרשת חיובי שור נאמרו לגבי שור שיש לו בעלים, דאילו שור ההפקר הרי נתמעט להדיא מחיובי נזיקין], א"כ השור מוגדר כבן תרבות, וכשם שלר"א אפילו בעלי חיים כאלו שמצד טבעם הם מזיקים אפ"ה ס"ל דמהני להם תרבות, א"כ כ"ש דשור תם שהדרך הוא לגדלו בביתו והוא בן תרבות מצד טבעו אין לו דין מועד.

ויסוד הדבר נמצא בדברי הראשונים, דהנה לגבי שור מועד שחוזר לתמותו כתב הר"י מלוניל [במ"ש שנה דף כ"ג: ומובא בשיטמ"ק שם] דהגדרת הדבר הוא, שהוא חוזר לתרבותו. ומשמע א"כ מדבריו דהטעם דשור תם אינו משלם אלא חצי נזק זהו משום שהוא בגדר של בן תרבות ולא מזיק הוא.

וא"כ שור שנגח ג' פעמים הגדרת הדבר במה שהוא נעשה מועד, שהוא עוקר בזה את תרבותו, ולכן גם כאשר חוזר לתמותו מגדיר הר"י מלוניל, שהכוונה שחוזר להיות בן תרבות]. ולפ"ז גם יש לפרש גדר החזקה שנעשית ע"י משמוש התינוקות. ומצינו דעות בראשונים דלפ"ר מ' צריך דוקא חזרה של משמוש התינוקות ולא מהני חזרה של ג' ימים, ודלא כשיטת התוס', וכן משמע מלשון הרמב"ם בפ"ו ה"ז. וצריך לברר מה המיוחד בחזרה זו של משמוש תינוקות?

ובודאי שבפשטות הביאור הוא, דכיון שאנו רואים שאינו נוגח אפילו כאשר ממשמשים בו, הרי זו הוכחה גדולה שחזר לתמותו וכדברי התוס'. אמנם לפי המתבאר בר"י מלוניל שיסוד החזרה הוא בכך שחוזר להיות בן תרבות, א"כ גדר החזרה של משמוש התינוקות הוא, דבכך שממשמשים בו ואינו נוגח א"כ הא קמן שהוא נעשה בן תרבות, שזה ענין תרבות שגדל בין בני אדם ומתעסקים עמו ואינו מזיק. וס"ל לרמב"ם דחזרה ג' ימים אינו הוכחה להגדרת חזרה להיות בן תרבות ולכן הצריך דוקא חזרה של משמוש שזה הוכחה לכך שהוא חוזר לתרבות.

1 וז"ל: דר"מ פליג וס"ל שיהו התינוקות ממשמשים בו וכו' לא תימא בגדולים דשמא ירא הוא מהם, אלא אפילו תינוקות שאין ירא מהן אפ"ה כשמששים אותו בעצמן אינו נוגח נמצא שהניח טבעו הרע ולמד תרבות. עכ"ל.

אופן נוסף בביאור דברי התוס' ע"ד מה שנתבאר בדברי הרמב"ן [המשך]

ולפ"ז יש לדון לענין אופן החזרה לתמותו, אי סגי לרבי שיחזור השור ולא יגח ב' פעמים, דלכאורה כשם שבתחילת העדאתו מספק א"א להוציא מה' בעלים נזק שלם, א"כ ה"ה לענין חזרה בב' פעמים דהוי ספק חזרה, משום שלפי הצד דמתחילה נעשה מועד בב' הנגיחות, דחזקת נגחן שלו נקבע ע"י ב' פעמים, א"כ ה"ה העקירה מחזקה זו תהא ע"י ב' פעמים, ומספק לא נוכל לחייב את הבע" לים בנזק שלם, וא"כ ממשנתינו שהצריכה ג' פע' מים גם לענין חזרה יהא הכרח דלא כרבי [וכדברי התוס' שאנן דלעיל, ומתוס' שנקטו לא כך יהא הכרח שלא כדרך זו]. אך י"ל גם כאן ע"ד הסברא שהזכרה לעיל, דאף אם סגי לדין חזקה בב' פע' מים, מ"מ חזקה של ג' פעמים הוי חזקה אלימתא טפי, וממילא כל שהוקבעה החזקה בג' פעמים, גם לרבי צריך עקירה דוקא של ג' פעמים. [וא"כ נמצא דאפילו לפי הצד שנתבאר לעיל דחזקת השור נעשה בב' פעמים, אלא דגזה"כ בעלמא הוא דבעינן ג' פעמים, שפיר י"ל דלענין חזרה ג"כ נצ" ריך ג' פעמים, משום דסוף סוף נקבעה כאן חזקה אלימתא טפי של ג' פעמים].

י. מהלך מחודש ע"פ הגדרת שור תם שהוא בן תרבות, וע"י המועדות יוצא מתרבותו

עוד יש לפרש בביאור דברי התוס' דרך מחודשת, ובהקדם דברי המשנה (בדף טו:) דתנן חמשה תמין וחמשה מועדין וכו', ובהמשך המשנה תנן הזאב הארי הדוב הנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין, ורבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדין. והיינו דס"ל לר"א דמינים אלו כל שגדלין עמו ונוהגין מנהג תרבות אינם מועדין מתחילתן.

ולפ"ז נראה יש לדון ולומר הבנה מחודשת בהג' דרת שור תם, דהנה כבר דנו האחרונים בהגדרת שור תם מה הגדרתו, דיש שנקטו דמצד טבעו הוא בודאי תם, אלא שאם הוא נוגח ג' פעמים הרי שע"י כך משתנה טבעו והרגלו, ויש שנקטו דהג' דרת הדבר היא, דמחזקינן ליה בחזקת שהוא תם כל זמן שלא נתברר ששור נגח הוא, ואם נגח ג' פעמים נתברר למפרע שטבעו שור נגחן הוא.

(המשך מעמוד ב')

נאמר בכדי לייעודי תורא, או שזה לייעודי גברא.

הקדמה - ביאור "לייעודי גברא" למ"ד פ"נ קנסא ולמ"ד ממונא

וראשית, כהגדרה כללית מאד, יש להתבונן מהו לייעודי תורא, ומהו לייעודי גברא. וכפשוטו, הצד של לייעודי תורא, ברור מאד, שהשור עצמו צריך להשתנות ממצב של תם למצב של מועד. אך מהי ההגדרה של לייעודי גברא?

אפשר לבאר הדבר, דהנה נחלקו אמוראים בדף ט"ו. אם פלגא נזקא ממונא או פלגא נזקא קנסא. מ"ד פלגא נזקא ממונא סובר שסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי, וא"כ הרי השור מתחילתו כבר עלול ליגח, ומדוע אין הבעלים חייבים לשלם נזק שלם, אומרת הגמ' סברא, משום שחס רחמנא עליה דאכתי לא אייעד תוריה. ולפ"ז, כאשר נאמר כאן בסוגיא דין של לייעודי גברא, הרי שההעדאה על הגברא באה כדי להפקיע את הסברא הזו של חס רחמנא עליה.

ולמ"ד פלגא נזקא קנסא, אומרת שם הגמ', שמעיקרא דדינא היה צריך הבעלים להיות פטור, ומדוע חייבה אותו התורה בחצי נזק, כי היכי דלינטריה לתוריה. ונמצא שסברא זו דכי היכי דלינטריה לתוריה היא סיבת הקנס שהתורה קנסה אותו לשלם חצי נזק. והגדרת הדבר היא, שהתורה חידשה חיוב שמירה על אף שהוא שור תם.

ובעומק יותר יש לבאר, שאין זה רק חיוב שמירה בעלמא, שהתורה חייבה תוספת שמירה על השור, אלא סברת כי היכי דלינטריה לתוריה היא, שהתורה חידשה שחיוב השמירה הוא כח מחייב. כלומר, למרות היות השור בחזקת שמור, מ"מ מחמת החיוב שמירה שחידשה תורה על הבעלים, נאמר חיוב תשלומין של חצי נזק. ולפ"ז מובן היטיב מהו לייעודי גברא, שהרי כל יסוד החיוב בשור תם הוא מצד חיוב שמירה של הגברא, ועל יסוד זה בנוי הדין של לייעודי גברא.

נתבאר א"כ כהקדמה כללית ממש, מה ההגדרה של לייעודי גברא. הן למ"ד פלגא נזקא ממונא, והן למ"ד פלגא נזקא קנסא. והנה למ"ד פלגא נזקא ממונא מובן יותר הצד של לייעודי גברא, אבל הצד של לייעודי תורא צריך הסבר, שהרי השור בלאו הכי מועד להזיק, וצ"ל שמ"מ נאמר דין שצריך לייעד את השור. ולמ"ד פלגא נזקא קנסא הדברים מחודדים יותר, שהצד של לייעודי תורא פשוט, שצריך שהשור ייעשה מועד ליגח, והצד של לייעודי גברא הוא, שהתחדש בחיוב של שור תם יסוד חדש של מחייב מכח החיוב שמירה של הגברא, וא"כ גם כשהוא נעשה מועד עדיין קיים יסוד החיוב הזה, שההעדאה של הבעלים זה כח מחייב של נזק שלם.

ויסוד לדבר זה שיש כח מחייב חדש מצד חיוב שמירה של הבעלים, נמצא בדברי הגר"ז (פ"ו מנזקי ממונא ה"ה ד"ה והנ-ראה) שכתב כעין זה בדין של "כי יגח" ולא שיגיחוהו אחרים, שמצד מעשה השור א"א לחייב את הבעלים, כיון שאין זה נקרא מעשה דשור, אלא שיש חיוב חדש מצד חיוב שמירה על הבעלים מכיון שיועד בכלבו שאם משסים אותו הוא משתסה ומזיק. ■ [מתוך קובץ שיעורים כלליים על חו"מ שיעור כללי מח- מט]

עפר שברוח שבמים - תענוג עד כלות הכוחות

כפי שהתבאר בפעמים הקודמות, שורש התענוג הינו תנועה. וא"כ, עפר שברוח שבמים עניינו התענוגות בתנועה עד כלות הכוחות.

כל אדם זקוק לתנועה, ולכל אדם ישנו גבול שבו הוא מפסיק להתנועע - או חמת גבולות פנימיים, או מחמת גבולות חיצוניים, כגון הגבלה כספית, הגבלת זמן וכדו'.

אך ישנם בני אדם, שיפסיקו להתנועע רק כשיגיעו לאפיסת כוחות, והם מרגישים את עיקר התענוג שלהם רק כשהם מגיעים לשלב של אפיסת כוחות. ולאחר שהם עוברים את השלב הזה, מיד כשמתאפשר להם, הם חפצים להמשיך הלאה, ולהתענג מהתנועה, שוב - עד אפיסת כוחות.

בדרך כלל, התופעה הנגרמת ממצאיאות זו היא, שלא מצליחים לחיות חיים נורמליים - לא מתחילים דברים כמו שצריך ולא מסיימים דברים כמו שצריך.

המצאיאות הזו נובעת משילוב וערבוב של שני כוחות שורשיים והפכיים - מצד אחד, כח הנשמה שרוצה להתפשט עד אין סוף, ומצד שני, כח הגוף שרוצה לצמצם ולהגביל. וכתוצאה מכך, האדם רוצה להתפשט עד הגבול - תרתי דסתרי.

והתיקון של זה מורכב משני חלקים: להמיר את גבול היכולת בגבול הצורך, ולהעמיד כל כח לעצמו, ונבאר.

על פי רוב, בני האדם לא בונים את חייהם על פי צורכי הנפש והגוף האמיתיים. ולכן הצורך אינו משמש כגבול, והגבול החדש והמקולקל שנוצר הוא גבול היכור לת. לכן, ראשית על האדם לברר מה באמת צורכי הנפש והגוף שלו, ולהעמיד את הצרכים הללו כגבול שאותו הוא לא עובר. וככל שהאדם מכיר את עצמו יותר, הוא יכול לברר את צרכיו האמיתיים יותר. וככל שהאדם בעל שליטה גדול יותר, הוא יכול להעמיד את צרכיו כגבול חזק יותר.

לאחר מכן, על האדם להעמיד לעצמו את אותם צרכים כמטרה שעליו להשיג. ולאט לאט הוא יתחיל להרגיש תענוג בהשגת הגבול של הצורך, והוא לא יצטרך להגיע לגבול היכולת על מנת להרגיש תענוג.

השלב השני הוא לבנות את כח ההתפשטות לחוד, ואת כח הגבול והצמצום לחוד. אך לא ממש להפריד ביניהם, אלא לשלבם בזה אחר זה. כלומר, לעשות מה שצריך לעשות - עד הנקודה האחרונה, ובכך להעמיד את הגבול הברור, ומיד לאח"מ להתחיל את הנקודה הבאה.

והדוגמא לכך - סיום מסכת. מנהג ישראל, שכאשר מסיימים מסכת, שמחים בה, ומיד לאח"מ מתחילים מסכת חדשה. להגיע לסיום - להתענג מהסיום, ולהתחיל התחלה חדשה.

על האדם להרגיל את עצמו, ולבנות אורח חיים, שבו הוא מעמיד לעצמו מטרות, עומד בהם ושמה בהם, ומיד לאח"מ הוא מתקדם לשלב הבא.

המקום היחיד שבו ניתן להתענג מאפיסת כוחות באופן המתוקן הוא, עמל התורה הקדושה. אך גם זה צריך שיקול דעת רב - שלא יצא שכרו בהפסדו. שהרי האדם יכול ללמוד עד כלות כוחותיו, ולמחרת להפסיד ק"ש בזמנה ותפילה במניין וכדו'.

ישנה עצה נוספת, שבכוחה להשקיט את התאוה להתענג מאפיסת הכוחות. הרי חלק מתופעה זו נובע מכך, שהאדם סבור שהוא יכול להגיע לגבול. אך אם האדם יתבונן רבות בעובדה שהוא מוגבל, ולעולם הוא לא יוכל להגיע לסוף - לעולם הוא אינו יכול להגיע למיצוי של התענוג באמת, בשלב מסוים הנפש שלו תסכים עם המציאות הזו, ותושקט. ובמילים אחרות, על האדם להסכים בעומק הנפש עם המציאות של הגבול. ועצם ההסכמה עם מציאות הגבול, היא היא ההסכמה עם רצונו יתברך, שכך גזרה חכמתו יתברך - להגביל את הבלתי בעל גבול - "הוא ציווה ויעמוד". ■ [מתוך סדרת "ארבעת היסודות - יסוד המים" פרק טו']

האושר האמיתי

מדוע לאדם יש רצונות, מדוע הוא משתוקק לדברים? כי הוא סבור שכאשר יתמלא אותו רצון, כגון שישגי חפץ מסויים או תיפתר הבעיה בנוגע לבריאותו או פרנסתו, הוא יהיה מאושר. אבל אם היו אומרים לו מראש: דע לך, גם אם לא יחסר לך מאומה, הרגשת החסרון בגופך שתישאר בדיוק כפי שהיתה לפני כן, לא יעזור לך כלום - כמעט כל התשוקות היו נעלמות.

יש אדם הרודף אחרי הכבוד. אם היו אומרים לו: גם כשיהיה לך כבוד לא תבוא על סיפוקך - ודאי לא היה רודף אחרי! אלא שהוא בטוח שכאשר הוא ירגיש מכובד, יהיה המאושר עלי אדמות. גם כשאומרים לו זאת הוא לא מאמין, כי רצונו ותשוקתו לכבוד גורמים לו שאינו מאמין שהכבוד לא יעניק לו את העונג המיוחל.

בעצם, שורש כל התאוות הוא חטא עץ הדעת, שאף הוא נבע מחמת שאדם וחיה דמיינו לעצמם דברים. הנחש שיכנע אותם וטען שאם יאכלו מפרי העץ, "והייתם כאלקים יודעי טוב ורע" - תגיעו לאיזו נקודה עליונה להיות כאלקים. ומה היה בסוף? הדמיון כמובן לא התקיים, ולא רק שהם לא עלו מעלה מעלה, אלא שירדו מטה מטה. התקיימה בהם הגזירה האלוהית: "כי ביום אכלך ממנו מות תמות".

אם הנחש לא היה מצייר לחוה מה יקרה לאחר שתאכל, אלא שתם היה מציע לה לאכול מפרי העץ, והיה ברור לה שתישאר באותה מדרגה בה היא נמצאת עתה - היא ודאי לא היתה אוכלת! היא אכלה רק משום שהנחש הצליח לפתח אצלה דמיונות: "והייתם כאלקים יודעי טוב ורע", מה הוא בורא עולמות אף אתם בוראי עולמות. כך התעוררה אצלם התשוקה ובאו לאכול מעץ הדעת.

לולא נקודת הדמיון שלפני החטא - לא היה את החטא הקדום ביותר, שהוא שורש כל החטאים בבריאה, וממילא לא היו גם שאר החטאים, כי אם אין אב - אין תולדות.

אלו בעצם אותם מומים שישנם במחשבתנו, עליהם מדבר כאן רבינו הרמח"ל.

אדם שואף ומשתוקק כל הזמן. יש לו דמיון מה יקרה רגע אחד אחרי שישגי את מבוקשו. הוא חושב לעצמו: אם יהיה לי את זה ואת זה - הכל יראה אחרת, ארגיש אחרת. כל הזמן אדם רוצה דברים בעקבות הכח המדְקָה שבקרבו.

אם נגיע להכרה כי לאחר שנשיג את אותם דברים החסרים לנו לא ישתנה כלום - יתבטלו ממילא הרצונות והתאוות.

משל למה הדבר דומה, אדם שקוע בתאוות הממון. הוא כל הזמן מתאוה להשיג עוד ועוד כסף, והדברים הגיעו אצלו עד כדי מחלת נפש. לא אכפת לו לבזות את עצמו, לעמוד ברחובה של עיר ולקבץ נדבות, העיקר שישגי את העושר המיוחל.

הוא מתיישב בקרן הרחוב במטרה לקבץ נדבות, והנה מודיעים לו מראש: בכיס המכנסיים שלך יש חור. כל שקל שתכניס בהם - יפול ארצה. האם כעת יסכים לשעבד את עצמו לאיסוף הכסף!?

כח תאוות הממון כה חזק אצלו, עד שהוא מתגבר על תאוות הכבוד שלו, הוא מוכן להתבזות כי הוא מדמיין לעצמו איך בסוף היום כיסו יהיה מלא וגדוש במטבעות כסף. אבל אם ברור לו שגם לאחר שיתבזה לא יהיה לו ממון - ודאי לא יסכים להשפיל את עצמו לריק.

אם נבין בעצם שכמעט כל הכוחות שיש לנו, כל הדברים שאנו רוצים הם רק דמיון - הרי שהתחלנו לטהר את המחשבה!

כח המחשבה שבאדם כולל בתוכו את המוחין של השכל והמוחין של הדמיון, והם כל הזמן משמשים בערבוביה. האדם משתמש עם השכל למציאות חושית, ומשתמש עם הדמיון בדרך כלל לראיית העתיד, ופעמים רבות אף את ההוה רואה האדם מכח הדמיון. כמו שכתב הרב דסלר (מכתב מאליהו ח"א עמ' 99), שהעתיד כולו דמיונות והוה הוא המציאות. אדם מדמיין שבעתיד יהיה כך וכך. הוא מתכנן מראש שנים על גבי שנים מה יהיה. אנשים בגיל צעיר כבר חושבים מה יהיה עם ילדיהם, עם מי הם יתחתנו, היכן יגורו וכו'. אבל עד אז הכל עשוי להשתנות.

מחשבת האדם היא בבחינת "עץ הדעת טוב ורע". טוב - אדם קולט את המציאות, רע - הוא קולט דמיונות. המחשבה שלנו מעורבת בטוב וברע - מציאות עם דמיונות בבת אחת, וכאן טמונה הבעיה הקשה!

משל למה הדבר דומה, אדם מדמיין את עצמו מניח סיר על גבי אש דולקת, ומכניס לתוך הסיר תפוחי אדמה ומים. אם הכל דמיונות - לא קרה כלום. הוא שם את הסיר על גבי האש בדמיונו, הוא הכניס תפוחי אדמה בדמיונו, הכל נשאר בדמיונו, לפחות לא שרף כלום. אבל אם חצי דמיון וחצי מציאות - הסיר על גבי האש זו מציאות, אבל התפוחי האש אינם באמת בתוכו, רק בדמיון - הרי שהסיר ישרף, ולעתים גם כל הבית עלול להישרף!

אם היה לנו עולם של שכל לבד ועולם של דמיונות לבד, ואדם היה יושב רק חמש דקות ביום ומדמיין לעצמו דמיונות - אולי זו לא הנקודה הכי חיונית בחיים, אבל לפחות כשהיה גומר לדמיין היה יודע בבירור: אלו דמיונות ותו לא, וכשיבוא להתעסק עם המציאות - ידע שזוהי מציאות.

הבעיה שלנו שאנו חיים במצב של טוב ורע מעורבים זה בזה, השכל והדמיונות מעורבים יחד, ובאופן כזה - עבודתנו נועדה, חלילה, לכשלון.

אדם מתחיל ללמוד מסכת, והוא כל הזמן מדמיין מתי יסיימה. מרוב דמיונות הוא רוצה להספיק עוד ועוד, וכשרואה שהדברים אינם מסתדרים בדיוק כפי שדמיין - הוא מתייאש כבר מתחילה. אם מראש לא היו לו דמיונות, אם היה מציאותי - היה מספיק לו כמה שלמד, אבל כיון שדמיין הרבה - בסופו של דבר הוא נופל.

הרבה אנשים אינם 'גומרים את החודש'. איך זה קורה? אם אדם היה יודע בבירור שאין לו הכנסה כלל, לא היה קונה מאומה, כי אין לו במה לשלם. הבעיה היא שבאמת יש לו הכנסה בגובה מסויים, וחלק זה הוא מציאותי, אלא שהוא מְקוּוֶה - ובעצם מדמיין - שהיא תתפת. הוא מערב את המציאות של ההכנסה עם הדמיון שהיא תתפת, וכתוצאה מכך קונה בסכום גבוה יותר ממה שאמור להיכנס לחשבונו. בסופו של דבר המשכורת אינה גדלה, והוא לא גומר את החודש.

אם נבדוק היטב, רוב הטעויות שאדם עושה בחייו אינן דמיון גמור. בעלי דמיון גמור יושבים בבית משוגעים, לא מסתובבים ברחובות בדרך-כלל... הטעויות שלנו נובעות מכך שאנו מערבים מציאות עם דמיון, ואז כשלפתע מתברר שהדמיון אינו יכול להתקיים - נופל גם החלק של המציאות.

אדם ניגש לקנות דירה. יש לו ביד חמשים אלף דולר, והוא לוקח משכנתא על סך שבעים אלף דולר נוספים. הוא דמיין שבאפשרותו להחזיר סכום מסויים כל חודש ובסוף התברר שלא עמד בתשלומים, ואז הבנק לוקח ממנו את כל הדירה והוא נשאר ברחוב. הדמיונות גרמו לו שגם את החלק המציאותי שהיה לו - חמשים אלף דולר - כעת אין לו!

זהו עומק הבעיה שלנו כיום לאחר חטא עץ הדעת. חיים אנו בעולם שמעורבת בו מציאות עם דמיונות, והדמיונות הורסים גם את החלקה הטובה של המציאות שיש לנו.

וכיון שכך, עיקר הטהרה הנצרכת לנו היא, הפרדת הטוב מהרע במחשבה, ובעצם: הפרדת הכח המדמה שבנפש מהכח המציאותי שבה.

בכח המדמה שבנפש, יכול אדם להשתמש גם לצד הקדושה. אדם מצייר לעצמו תמונה של צדיק במחשבתו, והדבר מעורר בו רגשי קדושה. לעומת זאת, אם אדם מצייר לעצמו שהוא מניח תפילין בזרועו ובראשו ומחמת כן אינו מניח תפילין בפועל - הרי הוא חלילה בגדר 'רקרפתא דלא מנח תפילין'!

אם הוא מדמיין לעצמו דמיונות על מנת להוסיף קדושה מעבר למציאות, והוא יודע שזה דמיון - תינח. אבל אם במקום לקיים את המצוות בפועל הוא מדמיין שהוא מקיים - הרי שעלול הוא לבטל את כל התורה הקדושה.

אם באנו להגדיר במילים קצרות את נקודת עבודת האדם, הרי שהיא: לבנות מוחין, ונבאר. כל עבודתנו היא בעצם כעין מלאכת בורר של הלכות שבת שאדם בורר אוכל מתוך פסולת, כך לענייננו, יש לברר את החלק המחשבתי המציאותי שבקרבנו מחלק הדמיונות.

אדם מתחיל את חייו כתינוק, ולאחר מכן ילד. לילד יש הרבה דמיונות. אם כשהוא מתגבר היה יוצא מהדמיונות - ניחא, הבעיה היא שאנשים לא יוצאים מהדמיונות, רק מחליפים פרה בחמור וחמור בפרה. במקום דמיונות של ילדות מתחילים לדמיין דמיונות של מבוגרים, עם הבדל אחד: ילד בדרך-כלל אינו צריך לקחת אחריות על מעשיו, אולם מבוגר הרי צריך לקחת אחריות, והוא לוקח אחריות שבחלקה מציאותית וחלקה מדומיינת, ושם טמונה הנפילה.

נמצא, שטהרת המחשבה היא לברר את המחשבה מהדמיון ואת הדמיון מהמחשבה, להעמיד כל אחד לעצמו.

כאשר האדם מעמיד כל אחד לעצמו, גם מצד עבודת ה' יש לו חלק מציאותי - הוא מניח תפילין במציאות ובונה סוכה במציאות, ובדמיון שלו הוא משתדל להגיע לכוחות הקדושה יותר ויותר, כמו שר' חיים ויטאל כותב, שכל עליית העולמות היא ע"י כח המדמה שבנפש. ■ [מתוך בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים פרק א']

כוחו של שילוב עולם ההרגשות בחיי השיגרה - המשך

דוגמה מוחשית לכך קיימת בעניין התפילה. תפילה בכוונה חייבת להיעשות באמצעות לב האדם. עתה נתבונן. האם כאשר נבחין באדם שמתפלל ללא כוונה, נוכל להסיק מכך שאדם זה הוא חסר לב? כמובן שלא! יתכן בהחלט שיש לו לב רחמן מאד, ואם נספר לו סיפור מעט מרגש, הוא מסוגל אפילו לבכות ממנו. א"כ כיצד יתכן שאינו מכוון כראוי בתפילה? מסתבר, שאדם זה אינו דואג 'לחבר' את לבו בשעת התפילה למילים שהוא מוציא מפיו.

כאשר נקביל זאת לנתינה שלנו לילדים, הרי שמחד העשייה עבורם בדרך כלל מתבצעת כראוי, ומאידך לכל הורה בדרך כלל יש לב חם כלפי ילדיו, א"כ כל מה שנשאר לנו הוא רק לשלב ביניהם, ובאמצעות כך נשפיע ונבנה את הנפש שלהם.

כמובן שהדוגמאות בעניין זה יכולות להתפרס עוד ועוד, אולם היסוד בזה הוא ברור מאד: בכל פעולה שאנו עושים [וביחוד במסגרת הבית], עלינו להשקיע מינימום של מחשבה - רגע אחד לפני [ואם אפשר גם תוך כדי - כמובן שיש לכך יתרון גדול], בכדי לשלב את האהבתנו לילדים בפעולות שאנו עושים למענם.

כוחו של עולם ההרגשות בהתמודדות עם מעמסת החיים

כידוע, גידול ילדים הינו פרוייקט שמצריך יגיעה ומאמץ רב מצד ההורים, הן בזמנים הנו" חים והנחמדים והן בזמנים הפחות נוחים, ואף הורה אינו יכול להצהיר שלנהל בית עם ילדים - זהו דבר קל ופשוט. כיצד נוכל להקל, ולו במעט, מהקושי שקיים בגידול הילדים?

נראה, שהמתכון לכך טמון אף הוא בעולם ההרגשות. ככל שנדאג לשלב את האהבה והר- גש בחיי העשייה, כך יקל עלינו בנפש לגדל את הילדים, והמרויחים הגדולים מכך נהיה אנו וילדינו, מכיון שכאשר ההורים רגועים ועושים את מעשיהם מתוך שלמות ונינוחות פנימית, הרי שהבית יתנהל עם מימד הרבה יותר עמוק, ובעקבות כך הילדים יזכו לקבל עומק פנימי בנפשם.

יתירה מכך, שילוב עולם ההרגשות יכול לסייע לנו אפילו בפעולות הפשוטות של הבית. כלומר, אין אף אמה שהתחביב שלה הוא לשטוף כלים, ותמיד היחס לכך הוא כחלק הבלתי נעים של עבודות הבית. ואכן, אם אנו עושים זאת מתוך הרגשה של חוסר ברירה ומתוך הכרח, הרי שלאחר פעולה כזו נרגיש מותשים וחסרי כח, אולם כאשר נשלב את האהבה הפנימית שלנו בשטיפת הכלים, ונזכור שאנו טורחים עבור הנפשות היקרות לנו מכל, כמו- בן שאיננו מתחייבים כי הדיים יזונו מאליהן וניגש לשטיפת הכלים ברינה ובצהלה, אולם ללא ספק ירד מעלינו חלק גדול מעומס החיים הכרוך בגידול הילדים.

ההתמודדות עם הרגשת תשישות באמצעות עולם ההרגשות

קורה לעיתים, שעקרת הבית מגיעה למצב של הרגשת תשישות וחוסר אונים. כיצד היא הדרך להתמודד עם אותה הרגשה לא נעימה?

אם נבצע מחקר קצר נגלה, שההתמודדות עם מצב זה משתנה מהאחת לרעותה, וכל אשה מגיבה לתחושה זו כפי עניינה. אשה שתגובותיה הן קיצוניות - מסוגלת להגיב אפילו בככי, רעותה היותר רגועה - תיגש לדבר בטלפון עם חברה על מנת קצת להפיג את המתח, ישנן כאלו שירגיעו את עצמן באמצעות משהו מתוק, קריאת ספר מעניין, או סתם מנוחה קצרה. כמובן שלא באנו לשלול את הדרכים הללו ולטעון שאינן ראויות, אולם לאור הדברים דל- עיל, הרי שניתן להוסיף לרשימה הנ"ל דרך נוספת.

תחילה נתבונן מהו המקור לאותה הרגשת לאות ותשישות שמופיעה אצלנו. כידוע, עול החזקת הבית מתפרס לאורך כל היום, וביחוד מי שיוצאת לעבודה בבוקר, ולאחר מכן כאשר היא מגיעה הביתה עליה לעבוד 'משמרת שניה' שכרוכה בתיחזוק השוטף של הבית, כגון: בישול, שטיפה, כביסות, גיהוץ, ובעיקר הרבה סבלנות בגידול הילדים. באופן טבעי, פעמים רבות קורה שהמעמסה של החיים הינה מעבר לכוחות שלנו, והיא גורמת לנו שנגיע לנקודה מסוימת אשר 'סוחטת' מאיתנו את כל כוחות הנפש, ובעקבות כך היא משיפעה אף על כוחות הגוף.

כיצד נתמודד עם זה באמצעות עולם ההרגשות? נעצור לרגע, אפשר לשבת על הכורסה או לשכב במיטה, ונחשוב מחשבה מאד פשוטה: 'העשייה התמידית הזו אינה מתבצעת מתוך הכרח, אלא מתוך רצון להעניק לכל אותם נפשות שאני כל כך אוהבת!'

כמובן שמחשבה זו אינה מהווה פתרון קסם לכל הבעיות, והחיים לא ייפכו להיות קלים לפתע, אולם ללא ספק יש בכך כדי לתת טעם מיוחד לכל העשייה שלנו, כאשר בכך אנו מכניסים תבלין מתוק לשיגרת החיים, ובעזרתו מצטרף מימד נוסף לעשייה שלנו של זרי- קת חיות מיוחדת, אשר תסייע לנו בהתמודדות עם השחיקה הטבעית שנגרמת ממעמסת החיים.

(המשך בעמוד ז')

נושאים בפרשה

המשך מעמוד א'

כל על לכל תחת, בכל מדרגה ומדרגה. אולם לעל שמעל לרקיע הושם רקיע - הבדלה. וזה שכתוב "מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו". ומשה רבינו יש בכחו לעלות מעל הרקיע ל"על" העליון.

ומעתה ואילך עייקר עסקנו במתחת לרקיע, שבו עצמו נעשה על ותחת וזהו שכתוב (בראשית א, טו) במאורות, "והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ". היפך מה שכתוב בתחלה "וחשך על" בקלקול, נתחדש בתיקון "להאיר על".

והנה ביצירת אדם כתיב (שם ב, ו) "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה" ופרש"י שם, "לענין בריאתו של אדם העלה את התהום והשקה העננים לשרות העפר ונברא אדם, כגבל זה שנותן מים ואח"כ לש, אף כאן והשרה ואח"כ ויצר". והרי עולה התהום, ולפיכך עליתו לחשך על פני תהום כנ"ל בחינת עולה - עליה דקלקול, והוא השורש הדק דקלקול ביצירת אדם. ולפיכך כתיב ביצירת האשה (שם ב, כא) "ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן ויקח את מצלותיו ויסגר בשר תחתנה". צלע, על - צ. וביאורו, שמכיון ששורש יצירת האדם עלית תהום לחשך כנ"ל. ולכך שורש יצירת האשה בויפל על האדם תרדמה "תרדמה", רד - המת, כי שורש עליתו לחשך, ולכן נעשה תרדמה, ירידה. ויתר על כן, לא איברי לילה אלא לשינתא, לילה - חשך. ועי"כ נבראה האשה מן הצלע - על - צ, כנ"ל. נבראה מן הירידה, ולכך היא עצלה לעלות. "נשים עצלניות הם", כמ"ש בירושלמי.

והוא השורש לחטא עץ הדעת, "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ואוכל", "נברא שטן עמה", כמ"ש חז"ל. ולכך בתולדת החטא כתיב (שם ג, ז) "ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומים הם, ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת". דייקא הבגד, שעולה על גבי בשרם הוא "עלה תאנה", כי שורש הקלקול הוא עליה דקלקול, כמ"ש לעיל, עלית התהום לחשך. וכן בקלקול בנחש כתיב (שם ג, יד) "על גחנך תלך" שה"על" ירד לגרון, שפל בקרקע. וכך באדם כתיב שם (ג, כב) "ועתה פן ישלח ידו, ולקח גם מעץ החיים וחי לעולם". עלם על - מ. זהו עולם שכולו עליה מעין מ' יום שעלה מרע"ה להר. ולפיכך כתיב ביה (שם ד, יד) "הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה". מעל דייקא. וזהו בחינת עליה. וכאשר זוכים לתיקון החטא ותיקון ה"עצבון", שפלות העפר נעשה עלו, עלץ, עליה של שמחה, עולל, "כגמול עלי אמו" וזהו מדרגת עלי הכהן, כולו עליה. ■ [מתוך כתבי הרב, שליט"א]

אבוס דקלקול אצל עשו

על מה שעשו אמר "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה", אומרים חז"ל: "הדא הוא דכתיב אין אובסין את הגמל, אבל **מלעיטים** אותו". כאן חז"ל מבחינים בין האביסה להלעטה. אבל התוס' (שבת קנ"ה), בסוגיא של אין אובסין את הגמל, כתבו וז"ל: "והא דאמרין בעירובין (פרק עושים פסים): גמל שראשו רובו מבנים, אובסין אותו מבפנים, אך אביסה, לאו היינו אביסה ממש, דהא אמרין הכא אין אובסין, **וההיא אביסה היינו הלעטה**. וכן פירש רבינו שמואל". עכ"ל.

בדברי התוס' מבואר, ששם אביסה כולל גם את ההלעטה. [בפרטות, האביסה וההלעטה הן שתי פעולות שונות, אבל בכללות, שתיהן נקראות **אביסה**]. ולפי דבריהם, כשעשו אמר **הלעיטני** נא מן האדום האדום הזה, גם הלעטה זו הינה בבחינת אביסה.

כידוע, עשו אמר "הלעיטני נא וכו'" ביום שמת אברהם. עליו דרשו חז"ל: בהבראם, באברהם נברא העולם. א"כ יום מיתתו של אברהם שקול כיום שנאמר לאדם הראשון "מות תמות", שהוא שורש המות שבעולם. נוסף על כך, בו ביום עשו נפל בחטא, כידוע.

בכל אלה, מסתבר מאוד שאומרו "הלעיטני" ביום זה, היה ביטוי לאביסה דקלקול. וא"כ, נמצא שעשו נטל לחלקו את האביסה דקלקול.¹ [ולפי"ז, גם כשיצחק בירך את עשו ב"משמני הארץ יהיה מושבח", עשו משתמש בו בבחינת **שומן**, בבחינת אביסה דקלקול].

כפי שנתבאר לעיל, בחינה זו מושרשת בחטאו של אדם הראשון שנאמר בו ביום אכלך ממנו מות תמות. נמצא שעשו לקח לו את כל בחינות הקלקול שבאבוס: בחינת **מסואב**, בחינת **סובא** יין, בחינת **תערובת**, ובחינת **הגדרס**.

ועוד, הרי אילו עשו היה נשאר במדרגת בכורה, הוא זה שהיה צריך להיקרא **אב** אחרי יצחק, ולא יעקב. א"כ, הוא הפסיד את **האבה** (מלשון אב), דהיינו הריצון, שבאבוס. מדרגה זו נשארה אצל יעקב, ועשו הפך להיות אבוס דקלקול.

טל ול"ט - אבוס דתיקון ואבוס דקלקול

הגמ' (מכות כג ע"א) אומרת אודות הרצועות שבהן היו מלקין את חייבי המלקיות: "**ושתי רצועות**: תנא - של חמור. כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא: ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע וכו'; אמר הקב"ה, יבא מי שמכיר אבוס בעליו, ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו".

מבואר כאן שבחינת האבוס דתיקון (הנקראת **אבוס בעליו**) היא הנפרעת ממי שדבק באבוס קלקול.

ונבאר: כידוע, בעונש המלקות, הנענש לוקה ל"ט מכות. אלו ל"ט דקלקול. בשורשן יש בחינת **טל** אורות טלך" דקדושה, וכן, בברכות דתיקון נאמר, **ומטל השמים**. בחינה זו היא הנקראת **אבוס בעליו**, כי

1 יעקב אבינו במדרגת אבוס דקדושה, בבחינת שבת.

הוא שפע היורד מן השמים, ובכך הינו עדות על מש"פיעו. אין מקום להתעלם מ**בעליו** של זה השפע, ולחשוב שהוא בא בכח האדם.

כשבחינת האבוס נופלת לקלקול, דהיינו שהאדם שוכח את ה**בעלים** של השפע, וחושב "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", היא הופכת לל"ט מלקות.

זהו: **יבא מי שמכיר אבוס בעליו** [זו בחינת אבוס דתיקון, שבה זוכה לטל אורות וטל השמים], **ויפ"רע** [בהפכו לקלקול] **ממי שאינו מכיר אבוס בעליו** [שדבק באבוס דקלקול, והטל הופך לו ל"ט מכות].

כנ"ל: גם לעשו נאמר "משמני הארץ ומטל השמים", אבל הטל הזה הפך ל**ל"ט** של מלקות, כנ"ל. והטעם, כי כמש"נ, עשו דבק בבחינת האבוס דקלקול, ולא בבחינת התיקון הנקראת **אבוס בעליו** (הקב"ה). בכח זה הטל שהיה בשרשו **אורות**, ומן השמים, הופך ל**ל"ט** מלקיות, של קלקול.

וכן הוא לישראל כשחוטאים, שהופכים את טל השמים ל"ט. כלומר, שבמקום שיתקיימו בו ברכותיו של יעקב, מתקיימות ברכותיו של עשו, שהן לישראל קללה (כידוע, השורש **לט** בארמית. פירושו **קללה**).

ואז, מידת הדין נפרעת בבחינת **אבוס**, זה עשו ששולט על ישראל, ח"ו. וכמו שכתוב: "והיה כאשר תריד ופר"קת עולו מעל צוארך".

אבוס במצרים

בחינת אבוס דקלקול נתגלתה בתוקף במצרים. הדבר מתראה בכמה פנים: בתחילת פרשת מקץ, התורה מספרת על חלומו של פרעה, המבשר את עתידה הקרוב של הארץ, ובו, שבע פרות רזות בולעות את פרות בריאות בשר. זו אכילה בבחינת אבוס.

ועוד, בהכנה לשבע שנות רעב, בשבע שנות השובע, הוצרכו לאגור מדה כפולה של אוכל. וכמ"ש: "ויצבור יוסף בר² כחול הים אשר לא יספר מרב" [עד כי בעת שני הרעב, כל דגנו של עולם לא נמצא אלא שם³]. זהו אבוס, כנ"ל.

ועוד, כידוע, כשיעקב אבינו ירד למצרים פסק הרעב. נמצא סופו של דבר, שרק שנתיים היה רעב, וכמות האוכל שהכינו לשני הרעב נותר. נמצא שאכילת אוכל זה היתה אכילה מרובה על הצורך. שוב, מתגלה במצרים מדת האבוס.

ובהתאם, התגלה שם ה"לא התבונן" [ביטול הבנין, כנ"ל], וכמ"ש: "ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתום ואת רעמסס", ודרשו חז"ל: פי תהום בולעו.

גם בגאולת מצרים, מתגלה בחינת האבוס. הן בהכאת מצרים, במה שנאמר: "ויחפרו מצרים **סביבות** היאור ולא מצאו מים", והן ביציאת ישראל ממצרים, במה

2 ע"ד רמז: תיבת בר מזכירה את הברבורים האבוסים.

3 ביציאת ישראל ממצרים נאמר: "וינצלו את מצרים",

ודרשו חז"ל: שעשאוהו כמצודה שאין בה דגן.

שנאמר (בתחילת פרשת בשלח): "**ויסב** אלוקים את העם דרך המדבר ים סוף וכו'". אלו שני גילויים של בחינת **אבוס** בבחינת **סובב**, בשני שלבי הגאולה.

תיקונו של אבוס

גם לביל פסח, שבו אנחנו זוכרים ומזכירים את יציאת מצרים, מתגלית בחינת האבוס. והוא: כי כידוע, לביל פסח אנחנו מצווים לאכול פסח מצה מרור, ולשתות ארבע כוסות יין. ואם כי הדין הוא שלא לאכול את הפסח באכילה גסה [אכילה גסה לאו שמה אכילה, כלשון הגמ'], מ"מ דין הוא לאכול על ה**שבב** כידוע. ועוד, שהלילה הזה הוא הזמן שבו אנחנו אוכלים, מצד דיני ההלכה [דאורייתא ודרבנן וכל החומרות], יותר מכל זמן אחר בשנה; אכילה יתירה על צרכי האדם. זה הוא אחד מגילויי **האבוס** שבביל פסח.

אכילה זו, מגלה את עומק גאולת מצרים. במקום מה שבקלקול אדה"ר אמר "אני ובהמתי נאכל מאבוס אחד",⁴ האדם הופך להיות חפצא של אבוס דקדושה. האכילה הזו, איננה אכילה גסה כנ"ל, ויתר על כן, קרבן פסח צריך להיאכל לתאבון. נמצא שאע"פ שכמות האכילה הינה מעבר לשיעור הצריך לאדם, עדיין היא מודדה ותחת שליטה, וזו היא בחינת התיקון שבאבוס.

בפנים נוספות, תיקון זה מתגלה בערב יום הכיפורים. כידוע, הגמ' דורשת מהפסוק: "ועניתם את נפשתיכם **בתשעה לחדש**, מערב עד ערב תשבתו שבתכם", שהאוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה בתשיעי ובעשירי. ומבואר בדברי רבותינו, שראוי לאכול **כפליים** בתשיעי, פעם אחת לצורך יום התשיעי, ופעם נוספת, בעבור העשירי.

שוב, אכילת ערב יום כיפור, גם היא, הופכת את האדם לאבוס דתיקון.

נבאר זאת, בהקדמת דברי הקדמונים המזכירים את המנהג [יש שנוהגים בו עד היום], לקבל מלקות בערב יום הכיפורים.

כפי שהזכרנו לעיל, הגמ' (מכות כ"ג) מטעימה את ההלכה הדורשת לייצר את רצועת המלקות מעורו של החמור, בלשון זה: "יבא מי שמכיר אבוס בעליו, ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו".

כלומר, החוטא אבד את ההכרה ב"אבוס בעליו", פירוש שנעלם ממנו מי הוא הבעלים של המזון שהוא אוכל, ובמובן יותר רחב, מי הוא בעלים על כלל חייו ועל כל העולם כולו, עד שהגיע להמרות פיו יתברך, במזיד.

■ [מתוך שיעורי שמע בבלביפדיה מחשבה א-ב אבוס, שיעור זה נמסר ביום ד' בחולון ב-20:30, ומשודר בשידור חי של קול הלשון 073.295.1245].

4 ובמקום מה שאמר אדה"ר: "אני ובהמתי **ניקשר** באבוס אחד", עם ישראל **קשר** את הטלה המזינע לקרבן פסח בכרעי מיטתו.

ענג ונגע.

נעמיק ונתבונן בכוח התענוג - ראשית נגדיר כי כוח התענוג שבנפש הוא השורש לנקודות השלילה שבנפש, לנקודות הלא חיוביות שבנפש. אבל צריך להבין את ההגדרה נכון, אנו לא אומרים ח"ו שאין לכוח התענוג שורש גם לנקודות חיוביות, כי יש לו פנים חיוביות כפי שיתבאר בהמשך, אך ההגדרה היא - כי כוח התענוג הוא הכוח הראשון שמהווה שורש גם לנקודות השליליות שבנפש.

כוח התענוג מהווה שורש לשתי השתלשלויות: החיוביות והשליליות. וכמו שמובא בספר יצירה ש-"אין בטוב למעלה מעונג, ואין ברע למטה מנגע". וכן "נגע" בחילוף אותיות "ענג". הדבר הטוב ביותר שישנו הוא עונג, הדבר הרע ביותר שישנו הוא נגע. א"כ אותן האותיות מתחלפות מעונג לנגע ומנגע לעונג וחוזר חלילה.

תכונת ההתחלפות הזו מחיוב לשלילה נובעת מכך שהעונג הוא השורש הוא המקור שיש ממנו אפשרות שיצא גם דבר שלילי, ולכן הוא יכול לה-תחלף מענג לנגע.

שתי גישות לצריכת עונג

החילוק בין החיובי והשלילי שבעונג משתקף בגישת האדם הצורך את התענוג.

נסביר - אם נתבונן מעט נבין שהסיבה שהאדם מחפש תענוג יכולה לה-תחלק לשתיים.

ברוב המקרים האדם מחפש תענוג לשם תענוג, כי הוא רוצה להתענג. זהו בעצם שורש הדאגה ל-"אני", שורש הרצון למלא את הסיפוק הפרטי האישי, הצר, הקטן שלי.

סיבה נוספת שבה האדם מחפש תענוג, מחמת שהוא משתמש בעונג ככלי חיבור. כדוגמת יצחק אבינו שביקש מעשו, להביא לו מטעמים ולאחר מכן הוא יברך אותו. ומסבירים המפרשים שיצחק אבינו ביקש מטעמים, כיוון שהוא רצה לברך את עשו, ובכדי להתקשר אליו הוא ביקש להתענג על המטעמים שעשו יכין לו.

הרי שהתכלית הנרצית בנטילת תענוג הינה לשם התקשרות

דבר שהאדם לא מתענג ממנו הוא לא מקושר אליו, או שאף הוא סולד ממנו. בכדי שהאדם יתחבר לדבר, הוא צריך להתענג מהדבר, והתענוג יוצר חיבור.

משל למה הדבר דומה, כאשר רוצים לחבר שני חפצים זה עם זה משת-משים בדבק. הדבק הגשמי מוכר לכולנו: דבק מגע, דבק חם וכו' כל שאר סוגי הדבקים.

במקביל לגשמיות יש גם "דבק נפשי", ישנו כוח נפשי המדבק, זהו כוח העונג בו אנו עוסקים. העונג הוא הכוח לדבק את האדם בדבר. אם האדם מתענג באמת מדבר מה, הוא מתאחד בו. ואם הוא לא מתענג ממנו באמת, הוא לא מתאחד.

האדם עם עצמו הוא אחד גמור ואפילו אם לא מתענג מעצמו. אך בדבר שהוא חוצה לו ונבדל ממנו, אם ישנו עונג יש חיבור, ואם אין עונג אין חיבור.

לדוגמא: בין בני זוג, אם יש עונג יהיה חיבור אמיתי, ואם אין עונג לא יהיה חיבור אמיתי. ■ [מתוך דע את נפשך פרק ח]

חינוך ילדים (המשך מעמוד ה')

ולכשנתבונן, נבחין שאף בזה איננו מייצרים בזה מחשבה חדשה, אלא בסך הכל אנו משלבים את המחשבות שכולנו יודעות ומרגישות - בחיי השיגרה שלנו, ועי"ז אנו מעניקות לעצמנו דרך התמודדות נוספת שבכוחה לסייע לנו להתמודד [ואף למנוע] תחושות קשות של תשישות ושחיקה.

שילוב עולם ההרגשות בחיי המעשה - להלכה ולמעשה

בשורות שלפנינו נסכם בקצרה את החלק המעשי שנוגע לשילוב ההרגשות בחיי השיגרה. המטרה שאנו צריכים להציב לנגד עינינו היא, לשלב את המימד של עולם ההרגשות שבתוכנו למירוץ האין סופי של החיים התעשייתיים שלנו, וכפי שהארכנו לבאר כיצד ננהג כך למעשה.

מהי התולדה של זה? ב"ה אנו מגדלים בביתנו ילדים, אשר החיצו-ניות שלהם היא הגוף עם כל הצרכים שלו, אולם בתוכם מצויה אף נפש. ולכן, אף אם הסיבה העמוקה של העשייה שלנו למענם נובעת מהאהבה שלנו כהורים שמוכנים למסור הכל למען הילדים, אולם כל זמן שנשדר להם ביום שדר תעשייתי, זו המציאות שתגיע אליהם, ברם אם נשקיע אף את הלב בתוך העשייה, ברור הדבר שאף הילד יחוש שהוא מקבל את העשייה בתוספת הלב.

בה נתבונן מעט בצורה בה הקב"ה ברא את המבנה של הקשר בין ההורים לילדים, כאשר כל הורה מבין שמוטל עליו להעניק לילדיו את כל צרכיהם, על מנת שהם יגדלו כראוי. ולכאורה יש להתבונן, מדוע הקב"ה יצר זאת כך שהילדים נולדים חסרי כל וההורים צריכים לדאוג לכל מחסורם?

היה מקום לומר, שבכך ההורים זוכים במצוה של חסד עם הילדים. אולם בודאי שאין זו הסיבה היחידה, אלא הגורם הפנימי לחסר שהילדים נולדים עמו הוא בכדי שאנו כהורים נעניק להם את הנפש שבתוכנו.

כיצד נעשה זאת? האם די בכך שנאמר להם תדיר 'אנו אוהבים אתכם?' בודאי שיש צורך אף בכך, אולם כאשר נשלב זאת במעשים, כמובן שתהיה לכך השפעה רבה לאין ערוך. ומכיוון שעיקר חיי השיג-רה שלנו הינם מסביב לעשייה, לכן עלינו להשתדל להפוך זאת לחלק בלתי נפרד מאורח החיים שלנו, ואף כאשר נגיש לילד את ארוחת צהרים, עלינו לחשוב קודם: 'כעת אני מגישה לילד שלי מרק מכיון שאני מאד אוהבת אותו', וכך הצלחנו להעניק לילד את הלב שלנו בתוך המרק.

דוגמא לדבר. כאשר אנו רוצים להעניק מתנה לחבר ועוטפים בתוך האריזה שש כוסות, אף אם היה רצון מצידנו להעניק לו עשר כוסות, כל בר דעת מבין שיגיעו אליו רק אותן שש כוסות שהוכנסו לאריזה ותו לא.

במקביל, הדבר קיים אף במימד הנפשי שבתוכנו. כאשר נכניס לב לתוך התפוח"א שנבשל, הילדים לא יקבלו רק תפוח"א, אלא יקבלו תפוח"א בתוספת לב. כמו"כ אם נרכוש חולצה חדשה לילד בשבעים ש"ח, אם לא נשלב את המימד הרגשי בקניית החולצה, הרי שהילד יקבל חולצה ששוה שבעים ש"ח, אולם כאשר נכניס בתוך החול-צה את הלב שלנו [הלכתי לקנות חולצה לילד ונתקלתי בקשיים; התרוצצתי בכמה חנויות, כאשר חנות אחת בדיוק נסגרה כשהג-עתי אליה, בשניה היה סוף עונה ונגמר המלאי וכו', ובכל זאת טר-חתי ביום חם במיוחד או ביום גשום וכדו', מכיון שהתבוננתי מעט שאני אוהבת את ילדי, הרי שמתוך אותה אהבה הענקתי לו לא רק את החולצה החדשה אלא גם את הנפש שלי בתוך החולצה].

בודאי שהילד יקבל מאיתנו חולצה עם הרבה לב חם בתוכה. ■ [מתוך דע את ילדיך פרק ג]

כלל צורת עסק התורה

כח השכל וכח הלב

אם כן עומק מה שנאמר כאן 'אוי לנו מיום הדין' זה הדין של 'קבעת עתים לתורה', 'והגית בו יומם ולילה', אבל ה'אוי לנו מיום התוכחה' מכריח את האדם להכין את עצמו ליום התוכחה שלא יהיה שם ביטולה של תורה. שאז יוכיחו אותו האם הוא בירר את כוחותיו, ולאחר מכן יוכיחו אותו האם לפי כוחותיו הוא עסק בתורה כראוי או שאינו כראוי. ■ [מתוך קובץ שיעורים על ספר נפש החיים שער ד' פרק א']

צריך להבין שכל אדם ואדם יש לו זמנים יותר מרוממים וזמנים יותר חלשים. אחד מהג' דברים שצריכים חיזוק, כדברי חז"ל הידועים, הם דברי תורה. אבל עומק דבריהם בלשון ברורה יותר: כשנחלש כח השכל עדיין יש כח שמחזיק את הדבר מכח התבערה שבלב, וכשנחלש התבערה שבלב עדיין יש כח שמחזיק אותו מכח ההשכלה, הרי שבאופן זה גם זמן הירידה שונה בתכלית. מי שבונה את כל עסק התורה שלו על פנים אחד, אז כשהפנים הללו נחלשים אז החולשה שלו הרבה יותר מובהקת, אבל מי שבונה את זה על שני הכוחות גם יחד אז אפילו אם צד אחד מונח באופן מסויים של חולשה עדיין הצד השני עומד ומקיים את אותו דבר. בין אם זה יהיה שכל מול לב, בין אם זה יהיה לב מול שכל, הרגשה מול השכלה, השכלה מול הרגשה אבל בוודאי שלעולם האדם צריך לברר את עצמו לחזק את כוחות נפשו ששני הכוחות גם יחד יהיו שלמים לפי ערכו וזה יהיה עומק נקודת החיבור. כאן עומד עומק המבחן של האדם לבחון את עצמו מאיפה שורש חיבורו, והאם לאט לאט שני הכוחות גם יחד הולכים ומתחזקים ואז ממילא נקודת חיבורו לדברי תורה נעשית בהכרח בתוקף יותר גדול. מזה ומזה אל תנח ידך, על ידי שניהם יחד תוכשר התדבקות האמיתית בתורה הקדושה.

בסייעתא דשמיא נתחיל פרק הבא

הן לזאת עצור במלין מי יוכל. מלהודיע בשבטי ישראל נאמנה, ליראי ה', וחושבי שמו את הדרך ילכו בה לאורה של תורה. אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה על עון ביטולה של תורה, כאשר הוא ית"ש יקנא לה לתבוע עלבונה:

"אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה" - יש מה שדנים את האדם האם הוא עסק בתורה או לא עסק בתורה, ויש מה שמוכיחים את האדם - 'אוי לנו מיום התוכחה'. יום התוכחה, 'תוכחה' כמו שאומרים רבותינו זה מה שמוכיחים את האדם לפי הכח שלו, על שם כן התוכחה נקראת תוכחה מלשון כח - מוכיחים אותו לפי כוחו שלו כמה הוא עמל בתורה. ולפי זה זה ברור שמי שמעולם לא בירר את כוחותיו איך הוא יכול לעמוד ביום התוכחה, כל עניינה של התוכחה שמוכיחים אותו מדוע הוא לא עסק לפי כוחותיו, אם הוא לא יודע מה הם כוחותיו איך הוא יכול כלל וכלל לעמוד לפי כוחותיו.

איחוד האברים שעל ידי כולל "בלבבי משכן אבנה"

מביעים אנו בזאת את רגשי הכרת הטוב, לידידי מוסדותינו היקרים, אשר באו לעזרת ה' בגיבורים, ותרמו מאונם ומהונם עבור קמחא דפסחא בעין יפה מעומק נדבת לבכם

הלא המה הני תרין צנתרי דדהבא

ה"ה יאיר בן משה שליט"א ה"ה מאיר דיין שליט"א

צור ישראל יהא בעזרם, וימלא משאלות לבכם, ויאיר מזלם, ויפתח להם שערי רחמים ושערי שלום

בימיהם ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח במהרה
מאחלים בכל הכרת הטובה

הרב | האברכים | ההנהלה

שאלות ותשובות

תשובה: יש להקצות מתוך כל הימים האלה, יום מיוחד, שמוקדש לצורך פעילות נאותה ויחס נאות לילדים. מלבד זאת יש להקצות בכל יום זמן מסויים ולו המועט ביותר, בו עוצרים את הנקיונות ונותנים את היחס הראוי והנכון לילדים. מנוחה זו מועלת לא רק לילדים אלא אף להורים עצמם.

שאלה: רבים הם ההורים שלא מצליחים להתמודד עם המטלות של ערב פסח, מצד אחד הנקיונות של פסח בעיצומו, מצד שני הילדים הקטנים מסתובבים בחוסר מעש בין רגלי ההורים ודורשים את שלהם. איך אפשר להתמודד עם זה?

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בכתובת: rav@bilvavi.net ויועברו אל הרב

הצטרף לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440

לעורך ובכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לקחת חסות עבור עלון שבועי: sponsor@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829